

Goed voorouderschap

Edgar Karssing, 19 januari 2026¹

De titel van mijn lezing verwijst naar het boek *De goede voorouder. Langetermijndenken voor een kortetermijnwereld* van Roman Krznaric.² Krznaric daagt ons uit – geïnspireerd door de uitvinder van het poliovaccin Jonas Salk – met de vraag: Hoe kunnen we goede voorouders zijn? Het boek spreekt mij enorm aan omdat het een oplossing biedt voor een hersenkraker die mij al enige tijd bezighoudt. In mijn verhaal wil ik de hersenkraker verwoorden en dan de oplossingsrichtingen verkennen die met Goed voorouderschap in beeld komen.

PLANETAIR WELZIJN
de Nieuwe Maatstaf voor Vooruitgang

19 januari 2026

14.30-15.00 Ontvangst met koffie/thee
15.00-17.00 Boeklancering 'Planetary Well-Being' Keynote Edgar Karssing 'Goed Voorouderschap' Dialoog
17.00-18.00 Nieuwjaarstoast

Georganiseerd door:
Nyenrode Business Universiteit,
Deelgenootschap Earth Charter Nederland,
Vereniging Worldconnectors

Locatie:
Nyenrode Business Universiteit
Straatweg 25, 3621 BG Breukelen
Arena Plesman Zaal

Registratie:
www.eventbrite.nl/e/planetair-welzijn-de-nieuwe-maatstaf-voor-vooruitgang-tickets-1967627247063

Het *Earth Charter* is een internationaal document gericht op het realiseren van een 'duurzame mondiale samenleving' en is gebaseerd 'op respect voor de natuur, universele mensenrechten, economische rechtvaardigheid en een cultuur van vrede'. Het *Charter* benoemt de principes die dit mogelijk moeten maken. In de preambule wordt nut en noodzaak van het *Charter* aangegeven: 'Daartoe is het een vereiste dat wij, de volkeren van de Aarde, onze verantwoordelijkheid jegens elkaar, jegens de grotere levensgemeenschap en jegens de toekomstige generaties openlijk uitspreken'. Het *Earth Charter* bestaat uit heel veel mooie woorden, ik heb geen enkele moeite om ze te omarmen, maar hoe zorgen we dat deze mooie woorden ook daadwerkelijk waarden worden? Mooie woorden opschrijven is niet zo ingewikkeld, er waarden van maken is een stuk lastiger. Dan moet je aan de slag!

In mijn eigen onderzoek neem ik vaak het werk van Adam Smith (1723-1790) als uitgangspunt: *What would Adam Smith say?* Dat roept wellicht enige verwondering op. De Adam Smith van de *Wealth of Nations* (1776), de Adam Smith die als de eerste echte econoom wordt gezien? Nog steeds merk ik dat mensen Adam Smith zien als de Godfather van het ongebreideld kapitalisme, als de eerste 'greed is good'-vertolker, als Boef nr. 1 in een intergenerationele rechtbank waarin alle economische misdaden tegen de planeet worden berecht. Die Adam Smith was echter in de eerste plaats een moraalfilosoof en in zijn tijd verwierf hij roem met zijn ethiekboek

¹ Edgar Karssing is als hoogleraar Filosofie, Beroepsethiek en Integriteitsmanagement verbonden aan Nyenrode Business Universiteit. Een uitgebreide versie van deze lezing verschijnt in het *Compliance, Ethics & Sustainability Journal*. Voor reacties en suggesties: e.karssing@nyenrode.nl

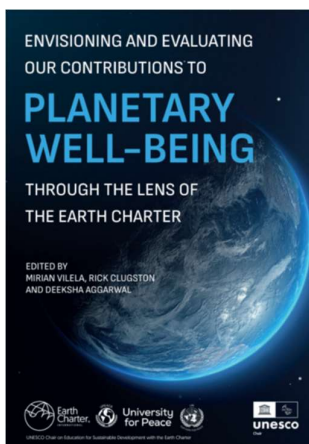
² R. Krznaric (2021). *De goede voorouder. Langetermijndenken voor een kortetermijnwereld*. Ten Have.

The Theory of Moral Sentiments.³ Met beide boeken – dus zowel zijn ethiekboek als zijn economieboek – zocht hij een antwoord op de achterliggende vraag: Hoe kan een maatschappij functioneren op een manier dat mensen in vrede, vrijheid en voorspoed een goed leven hebben? En daarbij bekommerde hij zich in de eerste plaats om de allerarmsten, om de meest kwetsbaren.

Adam Smith zocht naar uitgangspunten voor een geordende samenleving. En dat is in de eerste plaats een institutioneel vraagstuk: hoe richten we onze instituties in op een manier ze het beste in ons bovenhaalt en afkeurenswaardig gedrag begrenst? Hij deed daarbij niet aan wensdenken. Hij wilde mensen niet mooier of lelijker maken dan ze zijn. Ja, mensen zijn in staat om rekening te houden met elkaar, maar we zijn geen bijen of mieren die zichzelf voor de groep wegcijferen. Als innerlijk verscheurde mensen – we zorgen graag voor anderen, maar zeker ook goed voor onszelf – zullen we onze eigenbelang niet zomaar vergeten. Ook in zijn economieboek had hij veel aandacht voor morele zorgen, zoals ongelijkheid, armoede, arbeidsomstandigheden, slavernij, marktmacht (oneerlijke concurrentie), politiek onbenul en corruptie van morele gevoelens. En dierenwelzijn, klimaat en biodiversiteit? Neen, dat niet, dat waren in de 18^e eeuw nog geen onderwerpen die heel veel aandacht kregen. Zijn twee boeken vullen elkaar aan: de economie kan niet zonder ethiek, maar het is goed dat er naast de ethiek ook de economie is: hierin kunnen mensen die elkaar verder niet kennen toch samenwerken omdat hen dat allen voordeel oplevert. Smith wilde ook nog een derde boek schrijven, maar schreef in zijn testament dat alle aantekeningen moesten worden verbrand als hij zou sterven voordat het boek af was. En dat is gebeurd. Gelukkig zijn lang na zijn dood aantekeningen van studenten gevonden waardoor we nu weten waar dit boek over zou gaan: over het recht. Voor het goed functioneren van de maatschappij is naast de ethiek en de economie ook het recht nodig als institutie, als mechanisme dat dit mogelijk maakt.

2

Het inrichten van een goed geordende maatschappij is een zoektocht en leerproces. Er zijn geen blauwdrukken. We hebben dus informatie nodig om te weten wat werkt en wat niet. En met veranderende omstandigheden kan wat vandaag werkt morgen tekortschieten. Daarom is het zo goed dat er nu het boek *Envisioning and Evaluating our Contributions to Planetary Well-Being through the Lens of the Earth Charter* is. Hierin onderzoeken de auteurs in het kader van het *Earth Charter* op welke manieren het welzijn van onze planeet kan worden gemeten.⁴

³ Zie voor een uitgebreide bespreking van zijn leven en werk: E. Karssing (2025). *Het feilbare geweten. In gesprek met Adam Smith over ethiek in beroep en bedrijf*. NCI.

⁴ M. Vilela, R. Clugston en D. Aggarwal (red.) (2025). *Envisioning and Evaluating our Contributions to Planetary Well-Being through the Lens of the Earth Charter*. UPEACE Press. Open access: earthcharter.org/wp-content/uploads/2025/09/Planetary-Well-Being-Earth-Charter_book.pdf

Dan lees ik bijvoorbeeld met veel plezier het hoofdstuk van mijn collega's Tineke Lambooy en Ebba Hooft Toomey waarin zij laten zien hoe het toeschrijven van een juridische status aan de natuur een indicator kan zijn voor het verwezenlijken van de doelstellingen van het Earth Charter. In de termen van Adam Smith: dit levert relevante informatie op voor de institutionele inbedding van de zorg voor de planeet via het recht.

18

The Old Economy Blinds The Netherlands for Planetary Well-Being: How to Integrate Our Planet and Future Generations into Dutch Democracy

Veronique Swinkels and Alide Roerink

"Caring for Earth, our home with its unique community of life"

What we mean by 'planetary well-being' is very well expressed in the Earth Charter as a whole, and specifically in the paragraph 'Earth, Our Home':

"Humanity is part of a vast evolving universe. Earth, our home, is alive with a unique community of life. The forces of nature make existence a demanding and uncertain adventure, but Earth has provided the conditions essential to life's evolution. The resilience of the community of life and the well-being of humanity depends upon preserving a healthy biosphere with all its ecological systems, a rich variety of plants and animals, fertile soils, pure waters, and clean air. The global environment with its finite resources is a common concern of all peoples."

(Earth Charter Preamble).

Although the term planetary well-being is not mentioned in the document, the Earth Charter can very well serve as the way forward.

Most reports on the Dutch implementation of the sustainable development agenda paint the picture that, overall, the Netherlands is 'doing well'. We argue the opposite. The Netherlands scores poorly on the central tenets of the sustainability agenda: balance between economy, social welfare and healthy ecosystems; and the principle of leaving no one behind. The

201

Het realiseren van de uitgangspunten van het Earth Charter is echter niet alleen een institutioneel vraagstuk: het is ook de uitdaging om de 'hearts & minds' van mensen aan te spreken en hen, ons allen, te enthousiasmeren voor een wereld waarin mensen in vrede, vrijheid en voorspoed een goed leven hebben en de planeet en toekomstige generaties niet worden vergeten (in een heel minimalistische formulering; beter: waarbij de planeet en de toekomstige generaties even belangrijk zijn als de mensen die nu leven). Veronique Swinkels en Alide Roerink, vandaag ook sprekers, geven hiervan in hun hoofdstuk goede voorbeelden, onder de welluidende titel: *The Old Economy Blinds The Netherlands for Planetary Well-Being: How to Integrate Our Planet and Future Generations into*

Dutch Democracy. En wat zou Adam Smith zeggen? Dat we ons geweten moeten activeren! Dat we ook met zijn ethiekboek aan de slag moeten.

In zijn ethiekboek beschrijft Adam Smith dat we door ons geweten in staat zijn met anderen rekening te houden: 'Alleen door het geweten kunnen we een gepaste vergelijking tussen onze belangen en die van anderen maken'.⁵ Empathie speelt een belangrijke rol in de werking van ons geweten. Empathie is het vermogen om je in een ander in te leven, om te begrijpen wat de ander voelt en denkt: je kunt pas op een zorgvuldige wijze rekening houden met de belangen van anderen door je in hun positie te verplaatsen, door 'in hun schoenen' te gaan staan. Omdat wij slechts in zeer beperkte mate kunnen navoelen wat anderen denken of voelen is volgens Smith naast inlevingsvermogen ook

verbeeldingskracht nodig om 'zichtbaar' te maken wat met onze zintuigen niet is te zien. Met behulp van verbeeldingskracht kunnen we ons in de situatie van de ander verplaatsen en ons voorstellen welke gevoelens we zelf zouden hebben in die situatie. Verbeeldingskracht vereist een inspanning, een onderzoekende houding waarbij niet alleen wordt geluisterd en geobserveerd, maar ook nadrukkelijk vragen worden gesteld om beter inzicht te verwerven in de situatie. Empathie is overigens nog geen voldoende voorwaarde voor de goede werking van ons geweten: je moet je immers ook bekommeren om de belangen van die ander. Anders snap je wel wat die belangen zijn, hoe jouw gedrag invloed heeft op de ander, maar ben je nog niet gemotiveerd om met deze kennis ook iets te doen. Of, helemaal andersom geredeneerd, de sadist kan juist inzicht in voelen en denken van de ander gebruiken om die ander extra pijn te doen.

5 A. Smith (2018/1759), *Theorie van de morele gevoelens*, A&W uitgeverij: 147.

Establishing Rights of Nature as indicator of Planetary Well-Being

Tineke Lambooy and Ebba Hooft Toomey

Introduction

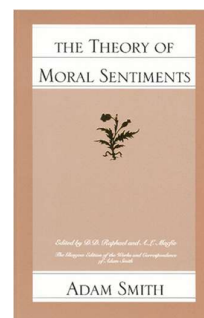
We must join together to bring forth a sustainable global society founded on respect for nature, universal human rights, economic justice, and a culture of peace. Towards this end, it is imperative that we, the peoples of Earth, declare our responsibility to one another, to the greater community of life, and to future generations.

(Earth Charter Preamble)

Pursuant to the recommendations of the World Commission on Environment and Development in 1987 and the Earth Summit in 1992, the civil society document the 'Earth Charter' has been developed (The Earth Charter, 2000). It declares our responsibility to one another, to the greater community of life, and to future generations to bring forth a sustainable global society founded on respect for nature, universal human rights, economic justice, and a culture of peace. The Earth Charter contains the common values brought forward by wise people from many parts of the world and various cultures to serve as guidelines for action. It has and still does receive broad support around the world. The Earth Charter values are presented in four pillars: (i) respect and care for the community of life; (ii) ecological integrity; (iii) social and economic justice, and (iv) democracy, nonviolence, and peace. When these values are put into practice and drive the actions and policies in a country, they can contribute to planetary well-being of people and other living organisms.

The Earth Charter International (ECI) has been exploring the possibility to develop an 'Index' to measure 'Contributions of Countries to Planetary

101

En dan komen we langzaam bij mijn hersenkraker. Een hersenkraker die Roman Krznaric, de auteur van *De goede voorouder*, zeer bekend zal voorkomen. Het eerste boek dat ik van hem las was *Empathie. Een revolutionair boek*.⁶ Hierin onderzoekt hij de rol die empathie speelt in het leven van mensen, hoe het versterken van onze empathie onszelf gelukkiger kan maken, maar ook onze sociale wereld kan transformeren en wat hiervoor nodig is. Hij verwijst geregeld naar Adam Smith, als de eerste echte empathie-filosoof. Hoewel Smith dit woord nooit heeft kunnen gebruiken omdat pas in 1909 het woord is bedacht als Engelstalig woord voor het Duitse 'Einfühlung'.⁷ In zijn boek *Empathie* beschrijft Krznaric als inspiratiebron zes gewoontes van hoog-empathische mensen. Volgens hem is het goede nieuws dat wij allen tot empathie in staat zijn en deze gewoontes eigen kunnen maken – bijna allemaal, 2% van de mensen ontbeert helaas dit vermogen.⁸ Krznaric geeft heel veel tips om onze empathie te versterken, waaronder films en boeken om op reis te gaan in het leven van anderen, om onszelf te verplaatsen in hun schoenen. Hoogtepunt is het empathiemuseum dat hij heeft opgericht.⁹

Empathie is een belangrijk medicijn tegen zelfzuchtig individualisme, het vergroot onze cirkel van betrokkenheid – met wie wil ik rekening houden? –: van 'ik, hier' naar idealiter 'iedereen, overal'. Wellicht zullen we nooit met 'iedereen, overal' rekening houden, maar we kunnen in ieder geval grote stappen zetten en ons om veel meer mensen bekommeren dan alleen onszelf en onze directe naasten. Echter, als we ook met toekomstige generaties rekening willen houden, dan komt er een dimensie bij: we moeten van 'ik, hier, NU' naar 'iedereen, overal, ALTIJD'. Of, om de lat niet onrealistisch hoog te leggen: hoe houden we ook rekening met de zeven generaties die na ons komen, zoals de wijsheid van inheemse volken in de Verenigde Staten ons meegeeft?¹⁰ Waarbij we dus niet alleen door de ruimte heen, maar ook door de tijd heen ons in de gevoelens en standpunten van anderen moeten inleven.¹¹ In zijn boek *De Goede voorouder* geeft Krznaric aan dat dit niet eenvoudig is, dat het moeilijk kan zijn 'om een sterke en persoonlijke band te voelen met de ongeboren bewoners van de aarde, die we nooit zullen ontmoeten en nooit in de ogen kunnen kijken. Hun levens kunnen zo ver, abstract en onkenbaar blijven dat het vrijwel onmogelijk is om in hun schoenen te gaan staan en je betrokken te voelen bij hun bestaan en vooruitzichten. Empathisch te zijn met toekomstige generaties is misschien wel de grootste van alle morele uitdagingen'.¹²

Het is zoveel gemakkelijker om me in iemand in te leven die tegenover mij staat – die ik in de ogen kan kijken, die ik vragen kan stellen –, dan mij inleven in iemand die nog moet worden geboren, die pas over enkele generaties leeft. Dit gaat ten koste van langetermijndenken. Het goede nieuws: we zijn als mensen ook in staat om 'ons een beeld te vormen van een verre toekomst en naar

6 R. Krznaric (2014). *Empathie. Een revolutionair boek*. Ten Have.

7 R. Krznaric (2014). *Empathy. A handbook for revolution*. Random House: 9.

8 Krznaric (2014), *ibid.*: xvi.

9 www.empathymuseum.com

10 Krznaric (2021), *ibid.*: 96-100.

11 Krznaric (2021), *ibid.*: 20.

12 Krznaric (2021), *ibid.*: 73-74.

ROMAN KRZNARIC

DE GOEDE VOOR-

OUDE

Langetermijndenken voor
een kortetermijnwereld

ten have

'Als je dit boek leest zullen de
kinderen van jouw kinderen
je daar dankbaar voor zijn.'
- The Edge, U2

langetermijndoelen toe te werken'.¹³ We kunnen mentaal tijdreizen en daardoor ook rekening houden met toekomstige generaties. 'Het is niet zo dat we niet over de verre toekomst kunnen nadenken. Dat zou werkelijk een rampzalige neurologische handicap zijn die ons zou beletten om op enigerlei wijze te reageren op de ecologische, sociale en technologische gevaren aan de horizon, of het nu om een conflict over waterreserves gaat of het gevaar van cyberaanvallen op het verdedigingssysteem van een land. Het probleem is gewoon dat *we er nog niet zo erg goed in zijn*'.¹⁴ In het vervolg van zijn boek beschrijft Krznaric zes manieren om het langetermijndenken te cultiveren. Ook beschrijft hij vele voorbeelden waarbij het gelukt is om deze manieren in de praktijk te brengen. Met als hoopvolle boodschap: het is ons in het verleden gelukt, dus het is mogelijk!

Wij leven in een wereld die we van onze voorouders hebben meegekregen. Zij zijn de erflaters die onze manier van leven grotendeels vorm hebben gegeven. Die erfenis kunnen we in

dankbaarheid aanvaarden. Of we kunnen mopperen uit ontevredenheid. Maar een ding weten we zeker: voor de toekomstige generaties zijn wij de erflaters die hen een wereld nalaten. Zullen ze dankbaar zijn met onze nalatenschap of zullen ze mopperen? Zullen ze ons goede voorouders vinden? Een nalatenschap is iets wat wij 'gedurende ons leven *creëren*'. Het is niet slechts een testamentaire schenking, maar een dagelijkse praktijk. We creëren onze nalatenschap als ouders en vrienden, als arbeiders en burgers, als scheppers en activisten, en als leden van een gemeenschap. Het gaat om het besef dat ons handelen, bijvoorbeeld in de vorm van ons consumptiegedrag of onze stem bij politieke verkiezingen, gevolgen heeft voor de verre toekomst'.¹⁵ Door ons als goede voorouders te gedragen, kunnen we concreet rekening houden met toekomstige generaties, met 'iedereen, overal, altijd'.

Goed voorouderschap vereist mentaal tijdreizen. Door bijvoorbeeld niet alleen aan aandeelhouders te denken, maar eerst en vooral aan de 'toekomsthouders': de toekomstige mensen 'wier belangen en welvaren moeten worden meegewogen bij besluiten die van invloed zullen zijn op hun leven'.¹⁶ Krznaric geeft aan dat we drie groepen vaardigheden nodig hebben.¹⁷ De eerste groep draait om het *verbeelden* van de toekomst waarbij we nederig zijn ten aanzien van de 'diepe tijd' – we zijn slechts een stipje op de kosmische kalender – en betekenisvolle doelen nastreven die het leven zin en richting geven. Vervolgens moeten we ons ook *bekommeren* om die toekomst: dat vereist dat we een erflatersmentaliteit – je wilt goed herinnerd worden door het nageslacht – en een gevoel van intergenerationele rechtvaardigheid cultiveren. De derde groep vaardigheden betreft het *maken van plannen* voor een toekomst die voorbij ons eigen leven reikt. Krznaric werkt dit uit met kathedraaldenken – projecten plannen die verder reiken dan een mensenleven – en holistisch voorspellen: stel je meerdere wegen voor die de beschaving zou kunnen volgen.

¹³ Krznaric (2021), *ibid.*: 27.

¹⁴ Krznaric (2021), *ibid.*: 35. *Cursief in origineel.*

¹⁵ Krznaric (2021), *ibid.*: 79. *Cursief in origineel.*

¹⁶ Krznaric (2021), *ibid.*: 82.

¹⁷ Krznaric (2021), *ibid.*: 21-23.

Vier korte oefeningen voor goed voorouderschap (Krznaric, 2021, p. 90)

- Behandel mensen gelijkwaardig, ongeacht wanneer ze geboren zijn
- Weeg het welzijn van hen die leven af tegen het welzijn van hen die nog geboren moeten worden
- Beeld je de wereld in die je voor jezelf zou wensen als je niet zou weten in welke generatie je geboren zou worden
- Behandel toekomstige generaties zoals jij door vorige generaties behandeld had willen worden

6

Voor het verbeelden van de toekomst wijst Krznaric bijvoorbeeld op de donuteconomie van Kate Raworth (toevalligerwijs zijn echtgenote) als een model om zowel het sociale fundament als het ecologische plafond van een gezonde economie te visualiseren: goede voorouders zullen proberen in de donut te komen.¹⁸ Ook kan het *Earth Charter* een behulpzame rol spelen bij het verwoorden van een aantrekkelijk vergezicht. Hierin staat bijvoorbeeld (principe 4):

Stel de rijke schatten en de schoonheid van de Aarde veilig voor de huidige en toekomstige generaties.

a. Erken dat de handelingsvrijheid van iedere generatie wordt beperkt door de behoeften van toekomstige generaties.

*b. Draag waarden, tradities en instituten die het langdurige floreren van de menselijke en ecologische gemeenschappen op Aarde ondersteunen, over aan toekomstige generaties.*¹⁹

Naast vaardigheden wijst Krznaric ook op instituties die ons kunnen helpen een goed voorouder te zijn, zoals 'bewakers van de toekomst'. 'Dit zijn functionarissen of instituties met de specifieke opdracht om toekomstige burgers te vertegenwoordigen – niet alleen kinderen, maar ook ongebooren generaties – die in het traditionele democratische proces geen rol spelen'.²⁰ Belangrijke inspiratiebron is de Finse parlementaire *Commissie voor de Toekomst* die sinds 1993 kijkt naar de effecten van het overheidsbeleid op toekomstige generaties. Andere voorbeelden zijn een *Commissaris voor toekomstige generaties* (Wales, als onderdeel van de Wet Welzijn van Toekomstige Generaties) en

¹⁸ K. Raworth (2017). *Doughnut Economics. Seven ways to think like a 21st-century economist*. Random House.

¹⁹ [Earthcharter.org/wp-content/uploads/2020/03/earthcharter_dutch.pdf](https://earthcharter.org/wp-content/uploads/2020/03/earthcharter_dutch.pdf)

²⁰ Krznaric (2021), *ibid.*: 186.

een ombudsman die toekomstige generaties vertegenwoordigt. Ook een bedrijf kan een dergelijke 'bewaker van de toekomst' instellen.

En er is nog zoveel meer mogelijk... In de voorbereiding op deze lezing heb ik nog veel meer werkvormen en initiatieven ontdekt die bijdragen aan langetermijndenken met oog op toekomstige generaties. Zo is er de *Nationale toekomstcursus*: een gratis cursus voor iedereen die meer wil leren over toekomstdenken, met als doel 'te laten zien op welke wijze je invloed kunt hebben op je eigen toekomst én op onze gezamenlijke toekomst'.²¹ Ik heb de cursus, een initiatief van Stichting Toekomstbeeld der Techniek, zelf gedaan als investering in mijn toekomstgeletterdheid. Na afronding van deze e-learning krijg je ook nog een mooi digitaal certificaat.²²

We hebben in Nederland sinds 2018 het *Lab Toekomstige Generaties*. 'Het doel van het Lab Toekomstige Generaties is om het welzijn van toekomstige generaties mee te laten wegen in belangrijke beslissingen. Daarbij is het handig methoden te kennen die ons kunnen helpen om de toekomst naar het nu te brengen'.²³ Op hun website kun je – naast nog veel meer – de *Future Thinking Toolkit* vinden: 'Dit is een groeiende verzameling van academische en andere methoden. Enkele daarvan hebben wij als Lab Toekomstige Generaties ontwikkeld. De methoden in de Toolkit helpen ons de toekomst te begrijpen, kansen te zien en te bepalen wat we nu kunnen doen om het welzijn van de toekomstige mens te waarborgen'.²⁴ Een eenvoudige maar krachtige 'tool' die mij meteen aansprak, is de Toekomststoel: De Toekomststoel heeft ook een eigen website en is ondertussen op heel veel plekken te vinden: 'De toekomststoel staat inmiddels op duizenden plekken door Nederland: bijvoorbeeld bij bedrijven aan de vergadertafel, op basisscholen waar kinderen de stoel 'pimpen', en in de gebouwen van de Rijksoverheid. Zo krijgt de toekomst steeds meer een plek en waarborgen we de stem van de generaties die er nog niet zijn'.²⁵

7

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft een workshop ontwikkeld om 'tegelijkertijd de belangen van huidige en denkbeeldige toekomstige generaties in ogenschouw te nemen'.²⁶ De deelnemers aan de workshop krijgen allemaal dezelfde informatie ten aanzien van een concrete casus, en moeten gezamenlijk tot een oplossing komen. Hierbij worden ze in twee groepjes opgedeeld: de ene groep verblijft in het hier en nu, de andere groep wordt geteletransporteerd naar 2060 – 'zij blijven dezelfde persoon maar verkeren tijdelijk in een ander tijdperk'. De WRR geeft niet

²¹ Toekomstcursus.nl

²² Ik zag dat in België in januari 2026 een cursus is verschenen voor jongeren om hun toekomstgeletterdheid te versterken: www.vrt.be/nl/edubox/catalogus#toekomstgeletterdheid-voeding

²³ Labtoekomstigegeneraties.nl

²⁴ Labtoekomstigegeneraties.nl/toolkit/

²⁵ Toekomststoel.nl

²⁶ www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/publicaties/2022/05/23/jongeren-en-het-zorgen-voor-hun-morgen/Terugpraten+naar+het+heden+het+geven+van+een+stem+aan+toekomstige+generaties_WRR+bijdrage.pdf

alleen achtergrondinformatie bij deze workshop maar werkt ook de opzet zo uit dat je er meteen mee aan de slag kunt.

'Hoe zullen de mensen van de toekomst zich ons herinneren? Het is een vraag die de kern van het menselijk bestaan raakt en inspeelt op het sterke verlangen onze eigen sterfelijkheid te trotseren door het nageslacht van een nalatenschap te voorzien ... De meesten van ons hopen dat ons handelen en onze invloed op de een of andere manier nog heel wat jaren doorrimpelen, zodat het vuur van ons leven ook voorbij de onvermijdelijke dood nog blijft branden. Slechts weinig mensen wensen voor altijd vergeten te worden'.²⁷ Goed voorouderschap gaat veel verder dan een familiale nalatenschap, de erfenis voor de kinderen. Een nalatenschap die we creëren door de manier waarop we duurzaamheid omarmen als nastrevenswaardig ideaal. En dat kunnen we niet alleen. Je kunt jezelf de vraag stellen: hoe kan *ik* het verschil maken? Krznaric geeft aan dat, gezien de uitdagingen waarvoor we staan, de betere vraag is: hoe kunnen *wij* het verschil maken? 'Kiezen voor een ander persoonlijk voornaamwoord kan al een wereld van verschil maken ... Wie het langetermijndenken wil omzetten in een langetermijnpraktijk, moet eerst en vooral kiezen voor dingen die we samen kunnen doen'.²⁸

Gaan we het hiermee redden? Krznaric blijft hoopvol: 'Er is een reële kans dat de mensheid pas ontwaakt uit haar kortetermijslaap als ze getroffen wordt door een kolossale ramp en tegen die tijd is het misschien al te laat om onze koers nog te verleggen... Maar het beeld van een ineensstortende beschaving is verre van onvermijdelijk, vooral als we de handen ineenslaan en ons gezamenlijk inzetten voor een radicale verandering. De eerste les die de geschiedenis ons leert, is dat niets onvermijdelijk is tot het gebeurt... Het pad van de goede voorouder ligt voor ons. Het is aan ons het al dan niet op te gaan'.²⁹

8

Turn conscience into action

NYENRODE. A REWARD FOR LIFE

ROMAN KRZNARIC

ten have

DE GOEDE VOOR- OUDER

'Als je dit boek leest zullen de
kinderen van jouw kinderen
je daar dankbaar voor zijn.'
- The Edge, U2

Langetermijndenken voor
een kortetermijslaap

Het Earth Charter

Preamble

Wij bewonderen ons op een kritiek moment in de geschiedenis van de Aarde, een tijd waarin de mensheid haar toekomst moet kiezen. Nu de wereld steeds meer verweven, onderling afhankelijk en tweezakig wordt, heeft de toekomst meer gemeenschappelijke dan grenzen. In ons samen te gaan, dienen wij te erkennen dat wij bevinden ons op een cruciaal moment in de geschiedenis van de mensheid en de Aarde. Wij moeten ons verenigen om een duurzame mondiale samenleving te realiseren, gebaseerd op respect voor de natuur, universele menswaardigheden, economische rechtvaardigheid en een cultuur van vrede. Daarom is het een vereiste dat wij, de volken van de Aarde, onze verantwoordelijkheid jegens elkaar, jegens de gemeenschappelijke toekomst en jegens de toekomstige generaties openlijk aanvaarden.

De Aarde, onze thuis

De mensheid is onderdeel van een systeem, zich ontwikkelend universeel. De Aarde, onze thuis, heeft een unieke en unieke levensgemeenschap. De natuurkrachten maken het mogelijk tot een veilige en vruchtbare toekomst, maar de Aarde heeft de verantwoordelijkheid geboden die essentieel zijn voor de evolutie van het leven. De voorwaarde van de levensgemeenschap is het welzijn van de mensheid zijn afhankelijk van het inspannen van een gezonde leefwijze met al haar ecologische systemen, een rijke verscheidenheid aan planten en dieren, vruchtbare grond, verschoold water en schone lucht. Het mondiale welzijn moet zijn onafgebroken en duurzame levenswijze van alle volken. De bescherming van de levenswijze, verscheidenheid en veiligheid van de Aarde is een heilige plicht.

De mondiale gemeenschap

De duurzame productie en consumptiepatronen leiden tot vernietiging van het milieu, uitputting van de hulpbronnen en een groeiende uitputting van de natuur. Gemeenschappen raken verdeeld. De mondiale verscheidenheid wordt niet gewaardeerd en de kloof tussen arm en rijk wordt groter. Om deze voorwaarde, onafhankelijk en wereldwijde conflicten zijn daarom vereist om de wereld van vrede te maken. Een niet-verder vernieuwde toekomst van de wereldbevalling heeft de ecologische en sociale systemen vernietigd. De geschiedenis van mondiale veiligheid worden bedreigd. Deze bedreigingen zijn ernstig - maar niet onoverwinnelijk.

De uitdagingen waarmee wij staan

De Aarde is aan een wereldwijde partnerschap gekomen om zorg te dragen voor de Aarde en voor elkaar of het risico lopen op onze eigen vernietiging en op die van de verscheidenheid van het leven. Er zijn wereldwijde uitdagingen nodig in onze samenleving en levenswijze. Wij dienen ons te realiseren dat we samen in de wereld samenlevingen in vooruit, mondiale ontwikkeling in de wereld plaats gaat om meer te zijn, niet meer te hebben. Wij hebben de kennis en technologie om voor verbetering te zorgen en om onze negatieve invloed op het milieu te verminderen. De opkomst van een mondiale samenleving van betrouwbare burgers heeft mensen van een democratische en humanitaire wereld op te bouwen. Onze ecologische, economische, politieke, sociale en spirituele uitdagingen zijn met elkaar verbonden, en gemeenschappelijke kennis en innovatieve oplossingen vereisen.

Uitdagingen aanvaardbaarheid

Om deze ambities te verwezenlijken, moeten wij besluiten te leven met een besaf van universele verantwoordelijkheid, waarbij wij omringd zijn door verantwoordelijkheid met de totale Aarde gemeenschap, maar ook met onze lokale gemeenschappen. Wij zijn gezamenlijk burgers van verschillende naties en van één wereld waarin het welzijn van de mensheid elkaar zijn verbonden. Het welzijn van de wereldgemeenschap moet het huidige en toekomstige welzijn van de menselijke familie en de grotere brede wereld. De grenzen van menselijke autoriteit en verantwoordelijkheid moet al het leven wordt versterkt wanneer wij leven in eenheid met het menselijke van het bestaan, in standhouding voor de gaven van het leven en in nederigheid aangaande de plek van de mens in de natuur.

Het Earth Charter Pagina 1/1

NYENRODE
BUSINESS UNIVERSITEIT

27 Krznaric (2021), *ibid.*: 67.

28 Krznaric (2021), *ibid.*: 252.

29 Krznaric (2021), *ibid.*: 25-26